

ПРИНЦИП БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ – ІНДИКАТОР ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Будь-яке тіло
знаходиться у стані
безперервного
прямолінійного руху,
поки і через щось воно
не буде
вимушене припинити
цей рух.
Перший закон механіки

У статті розглянуто історичний розвиток концепції безперервності діяльності., досліджено зміст принципу та доведено його центральне місце серед інших принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Наведена формула розрахунку вартості підприємства на основі концепції діючого підприємства

Ключові слова: принцип безперервності, вартість підприємства, інвестори.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміст поняття “суттєва інформація” напряду пов’язаний із очікуваннями нарощування та мінімізації ризику як найбільш важливими, пріоритетними ознаками ділової активності підприємства. При інших рівних умовах особи, зацікавлені у діяльності підприємства, розраховують на отримання у майбутньому вигід при мінімальному ризику. Цим пояснюється підвищений інтерес користувачів фінансової звітності до даних, що дозволяють оцінити величину ціни капіталу, а також рівень підприємницького ризику.

Керівництво підприємства при складанні своєї фінансової звітності зобов’язане враховувати економічні інтереси зацікавлених у діяльності підприємства осіб, тому повинне надати їм у відповідності з їх інформаційними запитами звітні показники у такому вигляді, щоб вони були достатніми для контролю за збереженням та нарощуванням капіталу підприємства.

Забезпечення прозорості, а головне – корисності, інформації, що подається у фінансовій звітності, пов’язане з підтвердженням заяви керівництва про те, що підприємство, як юридично дієздатна особа, зберігає спроможність до ділової активності. Це означає, що у фінансовій звітності повинні бути наведені докази того, що у підприємства немає намірів призупинити діяльність, а тому для третіх осіб немає підстав для занепокоєння з приводу потенційного можливого невиконання прийнятих на себе зобов’язань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принцип (припущення) безперервності діяльності – один із основоположних принципів підготовки фінансової звітності відповідно до МСБО 1 “Подання фінансових звітів” [1]. Також це один із десяти принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до українського облікового законодавства. Але у вітчизняній економічній літературі йому та його ролі в оцінці ділової активності підприємства не приділено окремої уваги; найчастіше принцип безперервності діяльності згадують лише у сукупності з іншими принципами, і обмежуються здебільшого визначеннями, які є повторенням того, що зазначено у Законі “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” [2] та П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [3].

Проблемами формування фінансової звітності на сьогодні займається багато вчених. Відтак, є достатньо велика кількість публікацій, присвячена вивченню принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності. При проведенні даного дослідження нами були проаналізовані праці таких українських вчених: Андрієнко В.О. та Тютюнника П.С.[4], Голова С.Ф. [5], Легенчука С.Ф. [6], Рабошук А.В. [7], Цветкової Н. [8], Шигун М.М. [9].

Голов С.Ф. вважає, що принцип безперервності діяльності “має практичне значення передусім для формування аудиторського висновку” та втрачає сенс, коли мова йде про оцінку вартості бізнесу [5, с. 6]. Розглядаючи цей принцип з точки зору багатоцільового обліку, Голов С.Ф. наголошує, що принцип безперервності діяльності не має самостійного значення. З останнім не можна повністю погодитись, оскільки принцип безперервності діяльності завжди тісно співіснує з принципами автономності, періодичності, нарахування і відповідності доходів і витрат, обачності та історичної собівартості. Більше того, чотири останніх разом з принципом безперервності є принципами/припущеннями, пов'язаними із формуванням прибутку.

Легенчук С.Ф. пропонує в умовах постіндустріальної економіки принцип безперервності модифікувати в *диференційований* (вид. автором) принцип безперервності, що передбачає при безперервності діяльності використання тієї оцінки об'єктів, яка відображає їх цінність (економічну сутність), а для діяльності, яка не є безперервною, – ліквідаційну вартість [6, с. 28]. Іншими словами, дослідник пропонує в окремих моментах, а саме, коли оцінка активів, для яких “оцінка на основі додавання витрат не є нормальною” [6, с. 25], “відходити” від застосування принципу історичної собівартості та оцінювати їх за справедливою вартістю.

Рабошук А.В. розглядає принцип безперервності діяльності як принцип функціонування суб'єкта господарювання і пов'язує його із сподіваннями власників на довгострокову ефективну його діяльність та пропонує виключити його зі складу принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Шигун М.М. відносить цей принцип до принципів організації бухгалтерського обліку, що, на нашу думку, є концептуально невірним, оскільки не враховано підґрунтя виникнення і застосування даного принципу.

Серед відомих зарубіжних вчених, хто досліджував проблему застосування принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності, можна назвати російських вчених П'ятова М.Л. [10], Бичкову С.М. та Соколова Я.В.[11, 17], Хоріна А.М.[12], американських Хендріксена Е.С., Ван Бреда М.Ф.[13], Нідлза Б., Андерсона Х., Колдуелла Д. [14], новозеландських Метьюса М.Р. та Переру М.Х.Б. [15].

Мета дослідження. Метою статті є дослідження і доведення виключної ролі принципу безперервності діяльності в оцінці вартості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна ідея принципу безперервності діяльності, яка міститься у нормативних документах та підтримується багатьма дослідниками, полягає в оцінці активів та зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що “його діяльність триватиме далі” [2, ст. 4, 3, п. 18], тобто невизначений термін, в неосязному майбутньому. Але що розуміти під невизначеним терміном: завтра, найближчий рік чи сто років? Відповідь на це питання дає МСБО 1 [1], відповідно до § 26 якого для оцінки припущення безперервності управлінський персонал повинен брати до уваги всю наявну інформацію щонайменше на 12 місяців з кінця звітної періоду, але не обмежуючись цим періодом. Така ж норма міститься і в § 13 МСА 570 “Безперервність” [16].

Таким чином, підсумовує М.Л. Пятов, це припущення несе в собі два значення та впливає на наступні елементи облікової системи організації:

- методологію бухгалтерського обліку;
- інформативність бухгалтерської звітності [10, с. 87].

Щодо другого, дотримання принципу безперервності діяльності гарантує повноту та об'єктивність бухгалтерської звітності, яка дозволить користувачам скласти думку про перспективи розвитку підприємства в доступному для огляду майбутньому.

Причиною включення положення про безперервність у склад основних принципів бухгалтерського обліку, вказує Хендріксен Е.С., полягає “в підтримці теорії оцінки прибутку та використання історичної вартості (собівартості) на противагу ліквідаційній вартості” [13, с. 101].

Я.В. Соколов та С.М. Бичкова наголошують, що принцип безперервності діяльності “ігнорує очевидне – неминуче припинення діяльності фірми” [17]. Втім, досвід показує, що, незважаючи на низку невдач, підприємства мають досить високий рівень життєздатності; деякі компанії існують вже понад століття, хоча власники змінилися. Отже, суб'єкти господарювання всупереч здоровому глузду розглядаються як постійно функціонуючі, і науковий принцип безперервності діяльності є цілком оправданим, оскільки дозволяє аудитору, вслід за бухгалтером, розглядати підприємство як нормально працююче, а не таке, що планує ліквідуватися.

Принцип безперервності діяльності формалізовано в нормативних документах з бухгалтерського обліку порівняно недавно (у 1978 р.), однак його визначення та розуміння бере початок у XVII столітті, про що свідчить інформація таблиці 1.

Таблиця 1 Хронологія формалізації принципу безперервності діяльності в США

Рік	Події
1	2
1620	Економіст Джон Р. Коммонс (John R. Commons) зафіксував концепцію безперервності діяльності у судовій справі, коли суд встановив, що постійно діюче підприємство застосувало щодо устаткування вартість вищу, ніж його балансова вартість (історична собівартість мінус знос), в той час як устаткування могло використовуватися для створення надлишкового доходу в майбутніх операціях. У 1924 році у своїй книзі “Правові основи капіталізму” С.Т. Девін (С.Т. Devine), що постійно діюче підприємство явно відрізняється від іншого, яке ліквідується.
1892	Лоуренс Р. Діксі (Lawrence R. Dicksee) видає книгу “Аудит: практичний посібник для аудиторів” (A Practical Manual for Auditors), в якій вперше описується та обґрунтовується припущення про безперервність діяльності
1909	Генрі Кенд Хатфілд (Henry Rand Hatfield) публікує книгу “Сучасний бухгалтерський облік: його принципи та деякі з його проблем” (Modern Accounting: Its Principles and Some of Its Problems), яка містить обговорення принципу безперервності діяльності
1927	Генрі Кенд Хатфілд (Henry Rand Hatfield) перевидає книгу “Сучасний бухгалтерський облік: його принципи та деякі з його проблем” (Modern Accounting: Its Principles and Some of Its Problems), в якій він називає принцип безперервності діяльності загальноприйнятим
1953	Американський інститут бухгалтерів Бюлетень “Облікові дослідження» № 43: Перегляд бюлетенів з облікових досліджень” (Accounting Research Bulletin 43, Restatement and Revision of Accounting Research Bulletins), в якому припущення про безперервність діяльності розглядається у главі 3, секція А “Поточні активи і поточні зобов'язання”.
1961	Американський інститут громадських бухгалтерів (AICPA – American Institute of Certified Public Accountants) випускає Дослідження з бухгалтерського обліку 1, в якому ідея функціонуючого підприємства закладена в Постулат 1 “Безперервність”

Продовження табл. 1

1	2
1978	FASB (Financial Accounting Standards Board – Рада зі стандартів бухгалтерського обліку) видає SFAC (Statements of Financial Accounting Concepts – Положення про концепції фінансового обліку) 1 “Цілі фінансового звітування суб’єктів господарювання”, в яке припущення безперервності діяльності інкорпоровано через примітку 10
1989	AICPA випускає SAS (Statements on Auditing Standards – Положення зі стандартів аудиту) 59 “Розгляд аудитором здатності підприємства продовжувати діяльність в осяжному майбутньому”, який зобов’язує аудиторів перевіряти і підтверджувати спроможність функціонування підприємства
2008	AICPA видає Omnibus Statement on Standards for Accounting and Review Services (Положення зі стандартів бухгалтерського обліку та Послуги з огляду) 17, яке зобов’язує громадських бухгалтерів оцінювати здатність суб’єкта господарювання продовжувати діяльність при укладанні звітів або їх перевірці
2008	FASB публікує проект Положення зі стандартів фінансового обліку “Безперервна діяльність” (Statement of Financial Accounting Standards, Going Concern)
2011	FASB планує доопрацювати попередній проект стандарту з безперервності діяльності у першому кварталі 2011 року
2012	FASB планує переглянути вимоги до розкриття проекту стандарту з безперервності діяльності у четвертому кварталі 2012 року

Джерело: розроблено автором на основі [19, 20]

Як показує табл. 1 майже три століття (з 1620 р. по 1892 р.) концепція функціонуючого підприємства існувала тільки у правовому полі до виходу книги Лоуренса Р. Діксі (Lawrence R. Dicksee) “Аудит: практичний посібник для аудиторів”. У своїй книзі Діксі стверджував, що активи повинні оцінюватися із дотриманням принципу безперервності діяльності, а не поправкою на “коливання вартості, викликаними зовнішніми обставинами”. Очевидно, що Діксі, базуючись на концепції діючого підприємства, відстоює ідею оцінки активів за історичними витратами.

Наступним важливим кроком було видання у 1909 році Генрі Кенд Хатфілдом (Henry Rand Hatfield) книги “Сучасний бухгалтерський облік: його принципи та деякі з його проблем”, в якій він згадує концепцію функціонуючого підприємства. В книзі видання 1927 року Хатфілд продовжує обговорення принципу і виділяє допущення про безперервність діяльності серед інших принципів бухгалтерського обліку.

Перше згадування принципу безперервності діяльності і офіційній обліковій літературі відбулося у 1953 році, коли Американський інститут бухгалтерів (сьогодні відомий як AICPA) видав “Облікові дослідження” № 43: Перегляд бюлетенів з облікових досліджень”. У главі 3 розділу “Поточні активи і поточні зобов’язання” цього бюлетеню стверджувалося: “Слід зазначити, що фінансова звітність діючого підприємства складається із дотриманням припущення, що діяльність підприємства триматиме далі”. Це твердження підкреслювало важливість безперервності як основу для прийняття рішення про корисність фінансової звітності.

У 1961 році AICPA видало Дослідження з бухгалтерського обліку 1 “Основні постулати бухгалтерського обліку”. У цьому документі, створеного Морісом Муїцем (Maurice Moonitz), постулат С-1 містив наступне: “Безперервність. За відсутності зворотного, підприємство слід розглядати таким, яке залишається функціонуючим на невизначений термін. За наявності доказів, що підприємство має обмежену життєздатність, воно не повинне розглядатися як таке, що залишається функціонуючим на невизначений термін”.

Принцип безперервності діяльності був перерахований разом з такими постулатами, як об'єктивність, послідовність, постійність оцінювання, і розглядався як необхідний для забезпечення ефективності та корисності бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

У 1978 році FASB випустив Положення про концепції бухгалтерського обліку 1, параграф 42 якого містив наступне: "Фінансова звітність повинна надавати інформацію про фінансові показники підприємства протягом періоду. Інвестори і кредитори часто використовують інформацію про минуле, щоб мати можливість оцінити перспективи підприємства. Таким чином, хоча інвестиційні та кредитні рішення відображають очікування інвесторів та кредиторів про майбутню діяльність підприємства, ці очікування, зазвичай, частково ґрунтуються на оцінках минулої характеристики діяльності". При цьому припущення про безперервність діяльності згадується тільки у примітці 10, в якій сказано, що інвестори та кредитори зазвичай вкладають або позичають підприємству кошти, сподіваючись на продовження діяльності останніми – це очікування дуже подібне до бухгалтерського принципу безперервності діяльності [18].

У 1989 році AICPA видало Положення зі стандартів аудиту 59, яке накладало відповідальність на аудиторів за дотриманням підприємства концепції діючого підприємства. Параграф 02 цього положення містив: "Аудитор несе відповідальність за оцінку того, чи існують суттєві сумніви щодо здатності підприємства продовжувати свою діяльність протягом періоду, який не перевищує одного року після дати складання фінансової звітності, що перевіряється (надалі обумовленого періоду часу)".

Міжнародна конвергенція стандартів набирає сили, AICPA і FASB намагаються формалізувати принцип безперервності діяльності. В результаті AICPA у 1989 році видало Положення зі стандартів бухгалтерського обліку та Послуги з огляду 17, в параграфі 69 якого йдеться про те, що громадським бухгалтерам слід вимагати від керівництва наведення думки щодо невпевненості про продовження діяльності у фінансовій звітності.

Нарешті, у 2008 році FASB випустив проект Положення зі стандартів фінансового обліку "Безперервність діяльності", який і досі знаходиться на стадії обговорення.

Така пильна увага до застосування принципу безперервності діяльності в бухгалтерському обліку, фінансовій звітності та аудиті була спричинена низкою гучних банкрутств американських компаній протягом 2001-2011 років. У березні 2012 року консультативна група Ради з бухгалтерського нагляду публічних компаній (Public Company Accounting Oversight Board – PCAOB) опублікувала результати опитування сорока респондентів, серед яких були представники Ради інституційних інвесторів, сертифіковані фінансові аналітики, члени міжнародної мережі корпоративного управління та ін. [20] Анкетування показало наступне:

- 65 % опитуваних вважають принцип безперервності дуже важливим в обліковій практиці та аудиті,

- 37,5 % респондентів відповіли, що є потреба у зміні механізму застосування принципу,

- 50 % вважають, що підприємство не слід визнати постійно діючим, якщо сумніви до його функціонування становлять більше 51%;

– на питання, чи повинно бути встановлено часове обмеження 60 % опитуваних відповіли, слід аналізувати діяльність на найближчі 12 місяців після звітного періоду, а також розглядати інші очікувані негативні події;

– 77,5 % відповідальність за підтвердження безпроблемної роботи підприємства у очікуваному майбутньому покладають на аудиторів;

– 67,5 % респондентів вважають, що заява про безперервну діяльність повинна бути зазначена в аудиторському звіті, а 60 % – в неаудиованій частині звіту керівництва.

Отже, можна констатувати, що на сьогодні принцип/припущення безперервності діяльності висувається на перший план. Дане припущення дозволяє надійно та ефективно розрахувати фінансовий результат і відмовитися від спроб переоцінити об'єкти обліку. Із принципу витікає, що якщо підприємство існує вічно, немає сенсу переоцінювати його активи. І навпаки, якщо підприємство ліквідується, то його майно повинно бути оцінене за ринковою вартістю. Якщо ж фірма продається цілком, то не має сенсу складати ліквідаційний баланс, адже від зміни господаря фірма не стала іншою. Змінюючи власника, підприємство зберігає систему обліку, а сплачену різницю між обліковою вартістю майнового комплексу та ціною за нього (гудвіл) повинно відобразити на окремому рахунку. На рисунку наведено наслідки і застереження застосування принципу безперервності діяльності. Звернемо увагу, що саме застосування принципу безперервності діяльності сприяє реалізації інших принципів бухгалтерського обліку.

Отже, невідповідність базовому принципу безперервності діяльності робить недоцільним:

– відображення в обліку доходів і витрат за методом нарахування; у такому випадку більш доречним є касовий метод обліку;

– розподіл активів і зобов'язань на короткострокові і довгострокові;

– використання принципу історичної (фактичної) собівартості, оскільки в умовах неможливості виконувати свої обов'язки підприємство змушено виходити із реальної вартості своїх активів.

При цьому величину фінансового результату за звітний період доцільно визначати не методом співставлення доходів і витрат, а майновим методом визначення прибутку. Для цього спочатку визначають величину власного капіталу на початок і кінець звітного періоду [12, с. 69]:

Реальна вартість всіх активів за ринковою вартістю	–	Загальна сума основного боргу та строкових виплат з обслуговування боргів, що витікають з зобов'язань підприємства	=	Величина реальних чистих активів підприємства	(1)
--	---	--	---	--	-----

ПРИНЦИП БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ	НАСЛІДКИ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. підприємство відокремлене від його власників; зміна власника не спричинює зміну у системі бухгалтерського обліку (принцип автономності); 2. об'єкти, які принесуть у майбутньому економічні вигоди або використовуються більше 12 місяців, капіталізують й обліковують як основні засоби, а не відносять на витрати поточної діяльності; 3. активи зобов'язання поділяють на довгострокові і короткострокові відповідно; 4. пріоритетною є оцінка активів за собівартістю, а не за ліквідаційною ринковою вартістю, оскільки передбачається, що активи не призначені для продажу (принцип історичної собівартості); 5. необхідність створення резервів (принцип обачності); 6. забезпечення рівномірного розподілу фінансових результатів між періодами (принцип нарахування і відповідності доходів і витрат); 7. розподіл діяльності підприємства та звітування на певні періоди часу (принцип періодичності); 8. багато фактів господарського життя здійснюються в умовах невизначеності.
	ЗАСТЕРЕЖЕННЯ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. якщо підприємство підготувало фінансову звітність на основі безперервності діяльності, але насправді це не так, то можуть виникнути серйозні проблеми щодо достовірності цієї фінансової звітності. Таким чином, це може ввести в оману, оскільки велика кількість компаній закривались (особливо у період спаду) після публікації своєї звітності, складеної на припущенні про безперервність діяльності; 2. зобов'язання, які виникнуть у разі ліквідації, ігноруються, тим самим незабезпечені кредитори позбавляються важливої інформації; 3. альтернативні варіанти дій не можуть бути оцінені.

Рис. 1 Переваги і недоліки застосування принципу безперервності діяльності

Принцип/допущення безперервності діяльності, на думку проф. Хоріна А.М., можна трактувати подвійно. З однієї сторони, необхідно отримати докази того, що в найближчому майбутньому підприємство збереже свою економічну життєздатність, і відповідно, показники фінансової звітності повинні бути наведені таким чином, щоб "очікувані оцінки витікали із звітних даних" [12, с. 68]. З іншої сторони, обґрунтовану думку про дотримання прийнятого припущення про безперервно функціонуюче підприємство можна виразити у вигляді опису (оцінки) зміни фінансового стану підприємства за звітний період.

Концепція безперервності діяльності є основою для оцінки вартості підприємства. Припускаючи, що підприємство буде успішно працювати в майбутньому, це майбутнє можна відобразити за допомогою фінансовою моделі. Це означає можливість для власників підприємства продати його за економічно обумовленою ціною, тобто майбутньою вартістю грошових потоків з останнього періоду розрахунку моделі і до безкінечності.

Наприклад, останній розрахований грошовий потік підприємства буде продовжений з тією ж періодичністю до безкінечності. Теперішня (дисконтована) вартість безкінечного ряду буде виражена формулою:

$$PVr = C / r \quad (2)$$

де: C – сума за будь-який довільно взятий період,

R – ставка дисконтування

Така теперішня вартість і відповідний їй грошовий потік називають *perpetuity* (від лат. *perpetuum* – вічний, українською мовою “перпетуїтет”). Відмітимо, що перпетуїтети не є тільки теоретичною концепцією, але періодично з’являлись і як фінансові інструменти. Найбільш відомим таким інструментом є “консоли” – облигації з 3 %-им “вічним” річним купоном, випущеним британським урядом Г. Пелхема у 1752 р., які періодично випускались аж до 1923 р. Хоча більшість консолей була викуплена з ринку ще на зламі 1960-1970 рр. при кризі Бреттон-Вудської системи та відміні золотих стандартів, деяка їх частина знаходиться в обігу і сьогодні [21].

Звичайно, грошовий потік підприємства не залишиться стабільним, оскільки:

1) на діяльність підприємства будуть впливати інфляційні процеси, що спричинить об’єктивне підвищення цін;

2) успішність основної діяльності підприємства буде передбачати його подальший розвиток.

Таким чином, майбутній грошовий потік підприємства може бути представлений у вигляді зростаючого ряду. Беручи до уваги, що майбутні обставини підприємства є невідомими, можна припустити темп росту постійним на основі того, що всі невідомі випадкові майбутні події в сукупності будуть позитивними для підприємства, а вірогідність будь-якого з них рівновелика. Тоді теперішня вартість безкінечного ряду буде виражена формулою:

$$PVgr = C / (r - g) \quad (2)$$

де: C – сума за будь-який довільно взятий період,

g – середньорічний темп росту

R – ставка дисконтування.

Логічно, що формула не буде працювати, якщо темпи росту дорівнюють ставці дисконтування, і буде давати негативний результат, якщо темпи росту менші за ставку дисконтування. Економічний зміст полягає у тому, що якщо підприємство не окупає свою вартість фінансування, вона економічно недоцільна і рано чи пізно припинить існування. Наведена формула зростаючого перпетуїтету в літературі також називають “формулою Гордона”, хоча Майрон Гордон, який вперше опублікував її в 1959 р., посилається на працю Дж.Б. Уільямса 1938 р. [21].

Отже, сукупна вартість підприємства може бути виражена таким чином:

$$\text{Вартість підприємства} = NPV \text{ (грошовий потік за моделлю)} + PVgr \quad (3)$$

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження історії виникнення та концептуальної сутності принципу безперервності діяльності доводить його центральне місце серед інших принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Більше того, допущення про постійно діюче підприємство визначає модель облікової системи і бухгалтерської (фінансової) звітності. Застосування концепції безперервності надає впевненості інвесторам щодо продовження підприємницької діяльності підприємства для досягнення заздалегідь визначеної мети, а також дозволяє розрахувати вартість компанії у будь-який момент часу.

Втім, на сьогодні існує проблема розкриття інформації щодо безперервності діяльності у корпоративній звітності підприємства, оскільки вітчизняне облікове нормативно-правове поле не містить відповідних норм, а міжнародне – знаходиться у стані розробки. Отже, подальші наукові дослідження слід спрямувати на розробку дієвого механізму застосування принципу безперервності діяльності, враховуючи потреби постіндустріального суспільства.

Список використаних літературних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 “Подання фінансових звітів” [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: затв. наказом Мініфіну України від 31.03.1999 р. № 87 та зареєстровано у Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684.

4. Андрієнко В.О. Принципи формування фінансової звітності на підприємствах України та за кордоном / В.О. Андрієнко, П.С. Тютюнник // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2009. – № 3 (49). – С. 12–15.

5. Голов С. Теорія багатоцільового бухгалтерського обліку / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 4. – С. 3-13.

6. Легенчук С.Ф. Модифікація принципів бухгалтерського обліку в умовах постіндустріальної економіки / Легенчук С.Ф. // Школа професійного бухгалтера. – 2011. – № 1(119). – С. 23-29.

7. Рабошук А.В. Принципи, стандарти та професійне судження бухгалтерського обліку: теоретико-методичний аспект: дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / А.В. Рабошук. – Житомир: 2006. – 214 с. (без додатків).

8. Цветкова Н. Принципи бухгалтерського обліку та звітності: досвід застосування та розвиток / Н. Цветкова. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 6. – С. 14-20.

9. Шигун М.М. Розвиток моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і методологія [текст]: монографія / М.М. Шигун. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – 632 с.

10. Пятов М.Л. Допущение непрерывности деятельности в практике бухгалтерского учета / М.Л. Пятов // Бухгалтерский учет. – 1999. – № 9. – С. 87-92.

11. Соколов Я.В. Принципы бухгалтерского учета / Я.В. Соколов // Бухгалтерский учет. – 1996. - № 2. – С. 18-23.

12. Хорин А.Н. Раскрытие существенной информации в бухгалтерской отчетности: соблюдение принципа непрерывного функционирования организации / А.Н. Хорин // Бухгалтерский учет. – 2000. – № 1. – 67-71.

13. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.

14. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета [Текст] / Б. Нидлз, Б. Андерсон, Д. Колдуэлл. – М. : Финансы и статистика, 1999. – 495 с.

15. Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учета: Учебник / Пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.

16. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання, впевненості та супутніх послуг. Видання 2010 року. Частина I. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2010.

17. Соколов Я.В. Принцип непрерывности деятельности организации / Я.В. Соколов, С.М. Бычкова // Журнал “Аудитор”. – 2006. – № 5 [Електронний ресурс]:Режим доступу: <http://gaap.ru/articles/52299/>.

18. Hahn William The Going-Concern Assumption: Its Journey into GAAP / William Hahn // The CPA Journal, February 2011 [Електронний ресурс]:Режим доступу: <http://edit.seu.edu/Editor/assets/seuniversity/academics/faculty/pages.pdf>.

19. [Електронний ресурс]:Режим доступу: <http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1218220137074>.

20. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://pcaobus.org/News/Events/Documents/03282012_IAGMeeting/Going_Concern_Working_Group_Report.pdf.

21. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://slon.ru/business/going_concern_vechnaya_zhizn_firmy_i_ee_matematicheskoe_vyrazhenie-793758.html

ОЗЕРАН Алла Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, аудитор, докторант Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Стаття надійшла до редакції 14.06.2012 р.